

מראי מקומות - בבא מציעא פ"א

וע"ע בקהלות יעקב בנדריים (כ"ד), דכ' לפרש דמח' זו אם שואל הוא או לוקח, היינו משום דהוי כלוקח על תנאי אם נתרצה הלוקח, ואם לא נתרצה לבסוף, הוברר הדבר שמעולם לא קנאה, אלא שנח' בהא דחייב באונסין, אם הוא מדין שואל או מדין לוקח. אולם כ' דמדברי רש"י כאן (וכ' שכן מבואר בר"ן בע"ז) משמע שאי"ז הביאור, אלא דעד שיתבטל התנאי הוי לוקח גמור. וא"כ י"ל דבזה נח' הראשונים, דאם הוברר הדבר דמעולם לא הי' מקח, א"כ שפיר י"ל דדינו הי' כשואל, אבל אם המקח נתבטל מכאן ולהבא, א"כ י"ל דאז הי' דינו כלוקח, וע"ש באריכות בכל זה.

(א) **הא גמרתיו, שומר שכר - הק' תוס',** הא אמרי' לעיל שיש מעלה באומן במה שתפיס לי' אאגרי', וא"כ שפיר הוי ש"ש, אפי' אם בשואל אמרי' דנחשב שומר חנם לאחר שנגמרה שמירתו. ותי' דמה דתפיס לי' אאגרי' אינו סברא בפנ"ע, אלא רק ביחד עם הא דגם עכשיו משתכר, אבל כיון שגמר אומנתו, לא מהני כלל מה דתפיס לי' אאגרי'. אולם הרמב"ן תי' דהגמ' עכשיו אזיל אליבא דתי' בתרא דאמרי' לעיל, כדמחליף רבה בר אבוה, ולא אמרי' סברא דתפיס לי' אאגרי' הנאת ממון הוא, אבל אה"נ, לפי מה שתי' הגמ' דתפיס לי' אאגרי', הי' פשוט דש"ש הוא ואין ראי' לסתם שומר.

(ה) **בחזרה פטור, מפני שהוא כנושא שכר - הק' השטמ"ק בשם התוס' שאנץ,** מהו הראי' לאמימר דאמרי' הואיל ונהנה מהנה, הרי כיון שנותן לו טובת הנאה, ממילא הו"ל כשוכר גמור. ותי' דכיון דכבר נתחייב לשלם לו בשביל כל טוה"נ שהי' לו, א"כ לא הי"ל להתחייב אא"כ משום דהואיל ונהנה מהנה.

(ב) **סד"א ש"ח נמי לא הוי, קמ"ל - פרש"י, קמ"ל** דאינו תופסו על שכרו קא"ל, אבל מדין פקדון לא סליק נפשי'. וכ' הריטב"א דשמעי' מינה דאם אמר בפירוש טול את שלך, איני רוצה לשמרו, והניחו ולא נטלו, שוב אינו עליו אפי' שומר חנם (דהא לא קמ"ל דאינו יכול להפטור עצמו מלהיות ש"ח, אלא דאי"ז כוונתו, אבל שפיר יכול לעשות כן).

(ו) **שמור לי ואשאיך, השאילני ואשמור לך, כולן נעשו ש"ש זה לזה - ע' בקצות (ש"ה, ג')** שהביא מש"כ החוות יאיר (רכ"ג), דמה דאמרי' בבבות אלו דנעשה שומר שכר לו, היינו רק על הפרה השמור, דכיון דמקבל ממנו טובה, ששואל ממנו פרתו, ממילא הו"ל ש"ש, אבל על הפרה השאולה ודאי הוי שאלה רגילה וחייב באונסין. אבל הקצות חולק עליו וס"ל דהו"ל כשוכר על הפרה השאולה, שהרי שומר פרתו בשביל שמשאיל לו, וא"כ שפיר הוי שכירות. וע"ע במהרש"א מש"כ בכל זה.

(ג) **מאי לאו ה"ה גמרתיו - הק' המעיני החכמה,** איך אזלי' מקצה אל הקצה, דמעיקרא סבר הגמ' דמהא דקתני טול את שלך והבא מעות ש"ח, דמשמע דגמרתיו ש"ש, ועכשיו אמרי' דטול את שלך ש"ח, וה"ה גמרתיו. ע"ש עוד מה שהק' בזה, ומש"כ ליישב.

(ז) **ואמאי, שמירה בבעלים הוא - פרש"י,** דזה קאי רק אשמור לי ואשמור לך, ששניהם עוסקים במלאכתן זה של זה, אבל בשאר ציורים לא הי' ק'. אולם הטור (חומ"מ ש"ה, ו') הביא מהרמ"ה דבכל הציורים שייך דין שמירה בבעלים. והעיר הטור, דבשלמא בהשאילני כליך ואשאיך כליי, י"ל דכ"א

(ד) **ונאנסו בהליכה חייב - פרש"י,** דכיון דקצץ דמיהן ומשכן לשם לקיחה, הרי לקוחים הם בידו עד שידע שאינה לקוחה. אולם ע' בר"ן בנדריים (לא. ד"ה אמר שמואל) שכ' שחייב מדין שואל, הואיל וכל הנאה שלו. וכ"כ תוס' בב"ב (פז: ד"ה הלוקח), וכ' דכן משמע מסוגיין, דהביאה אהא דהחזירה לאחר ימי שאלתה. וע"ע בהגהות אשר"י בב"ב (פרק ה', בסי' כ"א) שהביא מח' הראשונים בזה, וכ' דנפק"מ אם יכול המקבל להקדישו או לא, דאם לוקח הוא, א"כ שפיר יכול להקדישו, דשלו הוא, ואם שואל הוא, אז אינו יכול.

במלאכתו של שואל, דהי' נושא סרבול שלו על חמורו ומעבירו על אמת המים, דהיינו דההוא דרוכב לא לקח סרבול של חברו להתכסות בה כלל, רק לנשאו על גבי חמורו, וא"כ נמצא דהוי המשאיל עוסק במלאכת השואל, ושפיר הק' הגמ' דהוי שמירה בבעלים.

(י) **חד אריך וחד גוצא-** הק' התורת חיים, מאי איצטריך הש"ס לפרש האי מילתא, הא אין ענין כלל להך עובדא. ותני' דלפי מש"כ רש"י דהשאילני ואשאיך לא הוי שמירה בבעלים, א"כ י"ל דה"ק, אל תקשי אמאי אמרו לי רבנן לרבא דשאלה בבעלים הוא, הא הם לא ידעו המעשה, דהא לא ידעו דבלא דעת' שקלי, וא"כ דלמא ההא דרכיב החמור שקיל סרבול להתכסות בו, וא"כ הו"ל השאילני ואשאיך, ובזה אין שייך שמירה בבעלים. ולכן קאמר דחד אריך וחד גוצא, דלא הי' אפשר לו להיאי דרכיב חמרא ללבוש סרבולא דגוצא, וא"כ ע"כ לטובת השואל נטלו. וע"ש עוד מש"כ ליישב לשי' הרמב"ם דס"ל דהשאילני ואשאיך הוי שמירה בבעלים.

(יא) **לסוף, איגלאי מילתא דבלא דעת' שקלי' ובלא דעת' אותבי-** פי' הריטב"א ישנים, דכיון דלקח הסדין שלא ברשות, הרי הוא שואל שלא מדעת בעלים וגולן הוא, וודאי חייב על אונסין. ומה שהי' צריך לומר דשלא מדעת נתן הסרבול על החמור, אי"ז משום דבלא"ה הי' נחשב שמירה בבעלים, שהרי לא הי' כאן שאלה אלא גזילה, אלא משום דאם הי' עושה כן הי' הבעל הסדין מרגיש כי הסדין הוא על חברו, וא"כ ממילא הי' שאלה מדעת.

(יב) **א"ל אביי, מה לי לשקר במקום עדים לא אמרי-** תמה הריטב"א, איך סבר רבה דאמרי' מגו בכה"ג להכחיש עדים. ותני' דודאי איכא מים שם, אלא ס"ד דרבה דכיון דאית לי' מגו, מתרצינן לישני' דהא דקאמר ליכא מיא, לאו דליכא מיא קאמר, אלא דלא מת מחמת מים, וכמאן דליכא מיא דמי, ובזה שפיר י"ל שיהי' נאמן לומר. ואביי ס"ל דאין לנו אלא לתפוס לשונו כפשוטו.

עסוק בשמירת כלים של השני, אבל בבבות אחרות, הרי ב' הפרות אצל א' הן, ומה שייך בזה שמירה בבעלים. וע' בפרישה שם שביאר דס"ל להרמ"ה דענין של שאלה בבעלים הוא לאו דוקא דצריך להיות המשאיל עושה מלאכה בשביל השואל. אלא הביאור הוא דכל זמן שהמשאיל יש לו שום עסק עם השואל, שתלה שמירה זו בעסק אחר עמו, א"כ זה נחשב שמירה בבעלים. וא"כ, כאן דהשומר ג"כ שואל כלים של המפקיד, א"כ נמצא דהוי שמירה בבעלים [והגדר בזה צ"ע]. ומה דס"ל לרש"י דלא אמרי' בהשאילני כליך והשאילך כליי דהו"ל כשמירה בבעלים כיון שצריך לשמור חפץ של חברו, וכמש"כ הטור, כ' הנתיבות (שם, ב') דס"ל לרש"י ד"כיון דמה ששמרו הוא רק לעצמו, דהרי כל הנאה שלו", א"כ אינו נחשב שעוסק במלאכת השואל.

(ח) **איגלאי מילתא דהיאי שעתא שכרא הוה קא שתי- פרש"י,** ולא הי' במלאכתן, שעדיין לא התחיל לאפות, ונמצא שבשעה שנעשו הם שומרין, לא מסר עצמו להיות מלאכתן עליו. אבל אם נתעסק מיד ואפה, ולאחר שאפה שתי שיכרא, ובאותה שעה אבדה טליתו, אז באמת יהי' חשיב פשיעה בבעלים, הואיל וכשנעשו שומרין היתה במלאכתן. והוסיף הריטב"א, דאילו הלך לאפות מיד, הרי הי' עמהם בשעת שאלה, ואע"פ שבשעת הפשיעה הי' משתכר, מ"מ שאלה בבעלים הוא, דקיי"ל דהי' עמהם בשעת שאלה, אי"צ להיות עמהם בשעת שבורה ומתה. אולם מה שהי' חשיב שאלה בבעלים משעת אמירה, היינו רק אם מיד משעת אמירה הי' הולך לאפות בלא הפסקת מלאכה אחרת, אבל אם הי' מפסיק במלאכה אחרת, לא יהי' חשיב עמו בשאלה משעת אמירה [וא"כ, כאן לא הי' חשיב עמו בבעלים משעת אמירה, הואיל וא"כ הלך לשתות שכר, כ"נ בכונתו].

(ט) **הנהו בי תרי דהוו קא מסגו באורחא, וכו', אמאי, שמירה בבעלים הוא-** הק' הבית יוסף (חו"מ ש"ה, ז') הא כבר כ' רש"י לעיל דבהשאילני ואשאיך אין דין שמירה בבעלים, וא"כ מהו קו' הגמ' כאן, הרי לכאור' זהו ממש השאילני ואשאיך. וכ' דרש"י עצמו כבר נזהר בזה, דכ' דהמשאיל הי'

(יג) מה לי לשקר במקום עדים לא אמרי' - פרש"י, דאנן סהדי שאין אותו הדרך בלא מים. אולם ע' בשטמ"ק בשם ר"ח דכ' שהיו עדים שראו שהי' מים בנהר פקוד, ומשמע עדים ממש.

(יד) אדרבה, מדא"ר הונא הנח לפניך, הוא דאינו לא ש"ח ולא ש"ש, הא סתמא ש"ח הוי- פי' הריטב"א, "דר' הונא ידע במתני' טפי מינן, ודלמא ס"ל דמתני' דקתני הנח לפני אינו אלא למעוטי הנח לפניך, או אפשר נמי דאיהו סבר דממעט נמי הנח סתמא, וכיון דכן מהא ליכא למשמע מינה".

(טו) לימא מתני' דלא כר"א, וכו'- העיר הפני יהושע, מנין להגמ' דר"א ס"ל דנעשה ש"ח על המשכון, אולי הוי ש"ש, וצריך לישבע שהי' באונס. וכ' דא"כ גם ר"ע הי' מודה, דודאי לכ"ע אם נאנס פטור [דהא אף אם לקחו לגוביינא, הרי עדיין לא גבאה, וא"כ אפי' לר"ע אינו אלא שומר עליה, ומה דא"ל אברו מעותיך, היינו משום דש"ש הוא עליה, וחייב באבידה].

(טז) המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון... אבל הלוהו וכו' בשטר, וכו'- פרש"י, דס"ל לר"א דהיכא דהלוהו על המשכון, לא נטל המשכון לגוביינא, אלא להיות בטוח במעותיו שלא יוכל לכפור, והו"ל ש"ח עליה. אבל היכא דהלוהו על השטר, אז ודאי המשכון לגוביינא שקל, כיון שיש כאן שטר, ולכן אינו יכול לכפור, וגם יש לו שעבוד קרקעות בסתם שטר. והק' בתוס' ר' פרץ, אם המשכון לאו לגוביינא נקט, א"כ למה הוי הדין דמלוה על המשכון אין שביעית משמט, ולא מצינו בשום מקום דפליג ר"א בדין זה. ועוד, איזה סברא היא זו, דכיון דנקטי' לגוביינא, דממילא יהי' עלי' שומר שכר. ועוד, למה טרח הגמ' למצוא טעם לר"ע, לימא בפשיטות, דס"ל דמשכון לגוביינא נקטי'. ולכך פי' דגם ר"א ס"ל דמשכון לגוביינא נקטי', ומ"מ ס"ל דהוי ש"ח, ומה דס"ל לר"ע דש"ש הוא, לאו משום דס"ל דלגוביינא נקטי', אלא משום טעמא דמפרש לקמן, או כשמואל או כר' יצחק.